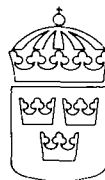

Kulturutskottets betänkande

1985/86:1

om vissa lotterifrågor

KrU
1985/86:1

Sammanfattning

I betänkandet behandlas tre motioner som främst avser frågor om folkrörelselotteriernas möjligheter att utvecklas och att hävda sig på marknaden gentemot de statliga lotterierna. I sammanhanget tas särskilt upp frågor om möjligheterna till en förenkling av myndighetskontrollen kring lotterierna.

Rätten att ordna lotterier med penningvinster är i princip förbehållen staten. Utskottet är inte berett att göra en omprövning i detta hänseende.

Utskottet anser att det är motiverat att man i skilda avseenden överväger på vad sätt förutsättningarna för folkrörelserna att ordna lotterier kan förbättras. En diskussion förs härom.

Utskottets majoritet anser att det ännu är för tidigt att låta göra en allmän översyn av lotterilagstiftningen och framhåller att det ankommer på regeringen att överväga om det kan vara motiverat med en begränsad översyn av denna.

I en reservation vill företrädarna i utskottet för (m), (fp) och (c) att riksdagen skall begära en översyn av lotterilagen.

Motioner

Yrkanden

I motion 1984/85:1018 av Bengt Kronblad (s) yrkas att

1. riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att där så är möjligt inom ramen för nuvarande lagstiftning, sådana åtgärder bör vidtas att konkurrenssituationen förändras för anordnare av lotterier,

2. riksdagen hos regeringen begär att, där så krävs för att uppnå en utjämning av konkurrenssituationen mellan statliga och folkrörelselotterier, en översyn av nuvarande lagstiftning företas,

3. riksdagen hemställer hos regeringen om en översyn av lotterinämndens verksamhet i syfte att åstadkomma en enklare hantering av lotteriärenden.

I motion 1984/85:1804 av Ingemar Eliasson (fp) och Jan-Erik Wikström (fp) yrkas att riksdagen bemyndigar regeringen att genomföra de förenklingar i hanteringen av folkrörelsernas lotterier som föreslagits i motionen.

I motion 1984/85:2482 av Marianne Karlsson (c) yrkas att

1. riksdagen hos regeringen begär utredning och förslag i syfte att åstadkomma en förbättrad konkurrenssituation för folkrörelselotterier, bl. a. genom att tillåta penningvinster, enligt vad som anges i motionen.

2. riksdagen hos regeringen begär förslag om en förenklad lotteriadministration.

Motiveringar

I alla tre motionerna erinras inledningsvis om att de svenska folkrörelserna av hävd har bedrivit en samhällsnyttig verksamhet där man tagit till vara och utvecklat medborgarnas intresse för ett socialt engagemang till samhällets bästa. Denna synpunkt utvecklas närmare. Bl. a. framhålls att det är viktigt att folkrörelserna med alla sina frivilliga ledarkrafter och sitt oegennyttiga arbete finns att tillgå. Motionärerna tar härefter upp frågan om att förbättra förutsättningarna för folkrörelserna att i framtiden kunna arrangera attraktiva lotterier som är konkurrenskraftiga gentemot de statliga lotterierna. I två av motionerna erinras om den expansion som skett av dessa lotterier.

I *motion 1804* framförs en rad konkreta förslag som enligt motionärernas mening väsentligt skulle underlätta för folkrörelserna att starta och driva lotterier. Motionärerna föreslår att det årliga ansökningsförfarandet skall avskaffas, att utbetalningsrutinerna i rikslotterierna skall förenklas och att detaljregleringen vid tillståndsgivningen skall minskas.

Av remissyttrande som avgetts av lotterinämden och som redovisas i det följande framgår i detalj vad motionsförslaget innebär.

I *motionerna 1018 och 2482* föreslås att folkrörelserna får större inflytande över tillståndsgivningen och möjlighet att starta nya spel och spelformer. att vinstskatten och spelskatterna slopas, att pengar som vinster tillåts till viss del av omslutningen och att myndighetskontrollen kring lotterierna skall avbyråkratiseras. I sistnämnda hänseende framhålls i motion 2482 att floran av regler och bestämmelser som uppställs av lotterinämden samt kraftigt ökade kostnader för tillståndsgivningen är stora hinder i arbetet för att kunna genomföra ett lotteri.

Lotterilagstiftningen, m. m.

Allmänt

Den 1 januari 1983 trädde lotterilagen (1982:1011) i kraft. Lagen bygger i väsentliga delar på bestämmelserna i den tidigare gällande lotteriförordningen (1939:207). Sålunda får traditionella lotterier, automatspel, roulettspel och bingospel m. m. i princip anordnas endast efter tillstånd. Huvudregeln är alltså att behållningen skall tillfalla ideella ändamål eller gå till det allmänna. I den nya lagen har på olika punkter skrivits in den praxis som har utbildats vid tillståndsgivning enligt de tidigare reglerna. För lokala ideella föreningar innebar den nya lagstiftningen vissa förenklingar. Lotterinämden har fått en central ställning i fråga om tillståndsgivning enligt lotterilagen.

I proposition 1981/82:170 med förslag till lotterilag, m. m. underströk föredragande statsrådet vikten av att regleringen rörande lotterier utformas så att den inte innebär eller kan leda till mer långtgående inskränkningar för lotterianordnarna eller dem som bistår lotterianordnarna än som verkligen är nödvändiga för att man på ett effektivt sätt skall kunna uppnå syftena med regleringen. Den får inte heller medföra onödigt betungande eller krångliga rutiner. Således måste eftersträvas regler som förenar effektivitet med administrativ enkelhet, anförde han.

Lagändringar år 1983

Bestämmelserna i lotterilagen visade sig snart medföra problem i vissa avseenden. Som en följd härav beslöt riksdagen efter förslag i proposition 1983/84:45 om vissa ändringar i lotterilagen, som trädde i kraft den 1 januari 1984 (KrU 1983/84:11, rskr. 1983/84:117, SFS 1983:1083). I en ny paragraf i lotterilagen (17 a §) intogs bestämmelser som gör det möjligt att utan tillstånd anordna s. k. tillståndslotterier med efterhandsdragning. I lagstiftningsärendet beslöts vidare bl. a. att insatsernas värde i s. k. frisektorlotterier (14 §) skulle få uppgå till högst tio kronor i stället för högst två kronor.

Lotterier med penningvinster

Enligt 4 § lotterilagen får lotteri om pengar eller pengars värde inom landet inte utan särskilt tillstånd av regeringen anordnas för allmänheten i andra fall eller annan ordning än som anges i lagen. De möjligheter att ordna lotterier om pengar som lagen medger är starkt begränsade. Penningvinster får således utgå endast i vissa lotterier – roulettspel, kortspel, tärningsspel och automatspel på fartyg i internationell trafik – och högsta vinstbeloppet på varje vinstmöjlighet i sådana spel är låga utom då det gäller automatspel, där vinsternas storlek inte maximeras i lagen.

Regeringen har meddelat tillstånd till vissa lotterier med penningvinster, nämligen lotterier som ordnas av de statliga bolagen Svenska Penninglotteriet AB och Aktiebolaget Tipstjänst samt totalisatorvadhållning vid hästtävlingar, som ordnas av AB Trav och Galopp (ATG). Här bör anmärkas att vadhållning i samband med hästtävlingar är att anse som lotteri i lotterilagens mening. I detta sammanhang bör också nämnas att lotterimyndigheten (lotterinämden) får medge att i s. k. rikslotterier vinster får utgöras av värdepapper (se närmare härom nedan).

I särskilda avsnitt (s. 7 och 8) lämnas en redovisning för de statliga lotteriernas och ATG:s verksamhet.

Traditionella lotterier, bingospel

Med traditionella lotterier avses i lotterilagen lotterier i egentlig mening, dvs. sådana lotterier där antalet insatser och vinster samt värdet av dessa är bestämda i förväg enligt en uppgjord plan. Vinsterna utgörs i allmänhet av varor eller presentkort på varor.

I 11 § lotterilagen regleras i huvudsak traditionella lotterier och bingospel. Lotterierna får ordnas endast av svenska juridiska personer som är ideella föreningar. Föreningen måste ha till huvudsakligt syfte att främja allmännyttigt ändamål inom landet och i sin verksamhet huvudsakligen tillgodose sådant ändamål. Vissa undantag från de angivna reglerna kan göras.

Enligt 12 § lotterilagen får vinsterna inte utgöras av pengar eller värdepapper. Om lotterierna får bedrivas inom flera län får tillståndsmyndigheten – i sådana fall lotterinämden – dock medge att vinster utgörs av värdepapper. Föredragande departementschefen uttalade i propositionen med förslag till lotterilag m. m. bl. a. följande.

Det bör ankomma på nämnden att från fall till fall pröva frågan i vilken utsträckning värdepapper bör få förekomma som vinster. Utgångspunkten bör dock, liksom f. n., vara att vinsterna i dessa lotterier i allt väsentligt inte skall utgöras av värdepapper. I den mån värdepapper f. n. förekommer i rikslotterier torde värdet av dessa, inklusive vinstskatten, som regel inte överstiga 10–15 % av vinsternas totala värde. Med hänsyn bl. a. till att varurabatter inte utgår för vinster som utgörs av värdepapper är intresset från lotterianordnarnas sida för vinster av detta slag i viss mån begränsat.

Vid tillståndsprövning enligt 11 § skall särskild hänsyn tas till vilket behov av lotteriinkomster som sammanslutningen kan anses ha för sin verksamhet samt till det utrymme för lotterier som kan antas finnas på marknaden.

Enligt 13 § lotterilagen prövar länsstyrelsen frågan om tillstånd. Om lotteriet skall bedrivas i flera län är dock lotterinämden tillståndsmyndighet.

S. k. frisektor-lotterier

I 14 § lotterilagen regleras s. k. frisektor-lotterier. Syftet med reglerna är att allmänt sett minska administrationen inom lotteriområdet. Frisektor-lotterier ordnas av sådan ideell förening som avses i 11 § och som är verksam huvudsakligen inom endast en kommun. Värdet av varje insats är begränsad till tio kronor och högsta vinsten till 500 kr. Insatserna får under en tolv månadersperiod uppgå till högst 30 0000 kr. Tillstånd meddelas av polismyndigheten. Tillståndet gäller i regel under en treårsperiod.

Vissa bingospel

Då det gäller bingospel är huvudregeln att bingospel får ordnas endast av ideella föreningar med stöd av 11 §. I viss utsträckning får dock bingospel efter tillstånd av länsstyrelsen ordnas i samband med offentlig nöjeställning (16 §).

Tillställningslotterier

Tillställningslotterier får ordnas utan tillstånd under förutsättning bl. a. att insatserna och högsta vinsten är begränsade på visst sätt och att vinstdragningen förrättas i förväg (17 §). Med stöd av dessa bestämmelser får ordnas

bl. a. sedvanliga tombolalotterier samt chokladhjul, lyckohjul, pilkastning och bollkastning.

Lotterier enligt 17 § förutsätter förhandsdragning. Efter en lagändring som trädde i kraft den 1 januari 1984 är det, som ovan nämnts, numera möjligt att med stöd av en ny paragraf i lotterilagen, 17 a §, anordna tillställningslotterier med efterhandsdragning.

Övriga lotterier

Då det gäller reglerna för bl. a. automatspel, roulettspel, tärningsspel och kortspel hänvisar utskottet i första hand till lotterilagen och proposition 1981/82:170.

Lotterinämnden, m. m.

År 1974 inrättades lotterinämnden (prop. 1974:51, NU 1974:21, rskr. 1974:154). Det uttalades att inrättandet av nämnden skulle ses som ett provisorium i avvaktan på de lösningar lotteriutredningen kunde komma att föreslå.

I samband med tillkomsten av lotterilagen permanentades lotterinämnden (se främst prop. 1981/82:170 s. 100 och 314). Enligt förordningen (1982:1013) med instruktion för lotterinämnden är nämnden central förvaltningsmyndighet för frågor om tillämpningen av lotterilagen. Det åligger nämnden särskilt (1) att fullgöra de uppgifter som anges i lotterilagen och lotteriförordningen och i anslutning härtill meddela rekommendationer för tillämpningen av dessa, (2) att verka för en enhetlig tillämpning av lotterilagen och lotteriförordningen samt (3) att i övrigt verka för en ändamålsenlig tillsyn och kontroll över efterlevnaden av lotteribestämmelserna, bl. a. genom utbildning av kontrollanter.

Enligt lotterilagen utövar lotterinämnden – med undantag bl. a. för AB Trav och Galopps verksamhet – den centrala tillsynen över efterlevnaden av lagen och de föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen. Tillståndsmyndighet utövar den närmare tillsynen över sådana lotterier som får anordnas efter tillstånd av myndigheten. Länsstyrelse kan biträda lotterinämnden vid tillsynen över bl. a. traditionella lotterier och bingospel inom länet.

Av redovisningen för lotterilagstiftningen framgår att tillståndsmyndighet enligt lagen kan vara – förutom regeringen – lotterinämnden, länsstyrelse och polismyndighet.

Vissa begänsade föreskrifter för verkställigheten av lotterilagen finns i lotteriförordningen (1982:1012). Ytterligare sådana föreskrifter får meddelas av lotterinämnden.

Lotterinämnden har utfärdat en rad verkställighetsföreskrifter. Vidare har nämnden i egenskap av tillsynsmyndighet utfärdat rekommendationer och anvisningar rörande tillståndsgivningen, tillsynen, kontrollen m. m.

Nämnden består av en ordförande, en vice ordförande, nämndens kanslichef och ytterligare två ledamöter. Hos nämnden finns ett kansli. Nämnden är lokaliserad till Strängnäs.

Lagen (1928:376) om skatt på lotterivinster

Enligt lagen (1928:376) om skatt på lotterivinster utgår skatt på vinster i svenskt lotteri och på vinster vid vinstdragning på här i riket utfärdade premieobligationer. Skattskyldig är den som anordnar lotteriet resp. den som utfärdar premieobligationerna. Riksskatteverket (RSV) är beskattningsmyndighet.

Skatten utgår på vinst i varu- eller tombolalotteri när vinstens värde överstiger 500 kr. och på vinst i annat lotteri när vinstens värde överstiger 50 kr. Skattesatsen är 30 % av vinstens värde, utom i fråga om vinst på premieobligationer där skatten är 20 %.

När det gäller varulotterier utgår således skatt endast för vinster med värde överstigande 500 kr. Antalet lotterier med sådana vinster uppgår till ca 1 000 per år.

Vinst i form av värdepapper betraktas vid tillämpningen av lagen om skatt på lotterivinster som varuvinst.

Den totala vinstskatt som betalas in för varu- och tombolalotterier kan beräknas till ca 17 milj. kr. per år. Resterande inkomster av lotterivinstskatten, beräknade till 1 258 milj. kr. för budgetåret 1985/86, betalas in av AB Tipstjänst, riksgäldskontoret, Svenska Penninglotteriet AB eller av de banker som anordnar vinstsparande.

I proposition 1985/86:46 om lotterivinstskatter, som lagts fram av regeringen i början av november i år, föreslås att lagen (1928:376) om skatt på lotterivinster ändras dels så att skatten på varulotterier slopas, dels så att gränsen för skattefria penningvinster höjs från 50 till 100 kr. Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 1986.

Lagen (1984:351) om totalisatorskatt

Enligt rubricerade lag tas totalisatorskatt ut med elva procent av de sammanlagda insatserna upp till 2 600 milj. kr. år 1984, 2 600 milj. kr. år 1985, 2 750 milj. kr. år 1986, 3 050 milj. kr. år 1987, 3 150 milj. kr. år 1988 och med åtta procent på överstigande insatser.

Totalisatorskatten uppgick till 324,2 milj. kr. år 1984.

Lagen (1972:820) om skatt på spel

Enligt rubricerade lag erläggs spelskatt för sådant roulett- eller bingospel som kräver tillstånd enligt lotterilagen. Kortspel och tärningsspel jämställs med roulettspel.

Spelskatt utgår i fråga om

(1) roulettspel, för varje kalendermånad då skattskyldighet föreligger, med 6 000 kr. för tillstånd som innebär rätt till spel minst tre dagar varje vecka och med 2 000 kr. för tillstånd i annat fall. Om ett tillstånd avser fler än ett spelbord skall dock nämnda belopp höjas med 3 000 kr. resp. 1 000 kr. för varje spelbord utöver ett,

(2) bingospel med 5,5 % av värdet av erlagda spelinsatser och entréavgifter eller andra avgifter i den mån avgifterna berättigar till deltagande i spelet.

Spelskatten uppgick år 1984 till 97 milj. kr.

Enligt lotteriförordningen utgår avgift för vissa bevis om tillstånd enligt lotterilagen. Avgift utgår med 600 kr. i följande fall, nämligen om tillståndet meddelas av regeringen, om tillståndet avser automatspel, roulettspel, tärningsspel, kortspel eller på visst sätt begränsat bingospel i samband med offentlig nöjeställning eller om tillståndet avser bingo i andra fall eller traditionella lotterier (11 § lotteriförordningen) och det sammanlagda värdet av insatserna i lotteriet kan antas överstiga 150 000 kr. I andra fall är avgiften 200 kr.

Lotterinämnden har beträffande avgift som skall tas ut av länsstyrelse och polisstyrelse föreskrivit att om flera föreningar bedriver bingospel eller lotteri i allians skall varje enskild förening som ingår i alliansen tillställas bevis om tillstånd samt avgift tas ut av var och en.

Före årsskiftet 1982/83, då lotteriförordningen (1939:207) och lotterikungörelsen (1974:222) gällde, var avgiften i samtliga fall 110 kr.

Svenska Penninglotteriet AB

Det av staten helägda bolaget Svenska Penninglotteriet AB började sin verksamhet år 1939. Bolaget har tillstånd att bedriva lotterier med penningvinster. Det nuvarande tillståndet gäller till utgången av år 1993. Villkoren för rörelsen är fastställda i regeringens tillståndsbeslut. För närvarande anordnar bolaget tre olika lotterier, nämligen penninglotteriet (24 ggr/år), Bellmanlotteriet (12 ggr/år) samt kulturlotteriet till förmån för konst, teater och andra kulturella ändamål (1 gång/år). Överskottet av de två förstnämnda lotterierna tillfaller staten. Överskottet av kulturlotteriet tillfaller också staten men fördelas efter ansökan på olika kulturella ändamål.

Efter särskilt beslut av regeringen anordnade bolaget år 1984 Fredslotteriet. Behållningen, ca 20 milj. kr., gick oavkortat till svenskt fredsarbete. Även i år ordnas ett fredslotteri.

Under år 1984 sålde bolaget lotter för 1 387 milj. kr., varav penninglotter för 786 milj. kr., Bellmanlotter för 511 milj. kr., kulturlotter för 34 milj. kr. och fredslotter för 56 milj. kr.

Staten tillfördes samma år 456 milj. kr. i vinstmedel och 155 milj. kr. i vinstskatt.

Aktiebolaget Tipstjänst

Aktiebolaget Tipstjänst började sin verksamhet år 1934. Numera är bolaget helägt av staten. Bolaget anordnar en rad olika vadhållningar och lotterier. Förutom det klassiska *Stryktipset* ordnas sedan 1983 *Måltips*, som ersatt poängtipset. Vidare ordnas sedan år 1980 *Lotto* och, efter introduktion under 1984, *Joker*, som innebär utlottning på löpnummer som finns tryckta på Tips- och Lottokupongerna. Extratips i form av stryktips arrangeras jämsides med det ordinarie tipset vissa veckor, under år 1984 vid sex tillfällen.

Under år 1984 uppgick den totala omsättningen till 3 280 milj. kr., varav på Stryktips 1 058 milj. kr., på Måltips 384 milj. kr., på Lotto 1 657 milj. kr., på

Joker 166 milj. kr. och på Extratips 15 milj. kr. Under år 1984 höjdes vinnarnas andel från 50 % till 60 % på Stryktips och Måltips (höjningen skedde för att öka fotbollstipsets konkurrenskraft gentemot V 65, se prop. 1983/84:180 s. 22). Totalt erhöll staten en nettovinst från bolaget på 1 045 milj. kr. Vidare inlevererade bolaget 398 milj. kr. i vinstskatt.

Det nuvarande tillståndet för bolaget gäller till utgången av år 1988.

AB Trav och Galopp (ATG)

Totalisatorverksamhet i samband med trav- och galopptävlingar har i Sverige förekommit sedan lång tid. Sedan år 1974 har AB Trav och Galopp (ATG) bildat av Svenska Travsportens Centralförbund (STC) och Svenska Galopp-sportens Centralförbund (SGC) tillstånd att anordna vadhållning i samband med hästtävlingar. I enlighet med vad som redovisats i proposition 1983/84:180 gäller numera och till utgången av år 1988 en överenskommelse som träffats efter överläggningar mellan staten på den ena sidan och STC och SGC på den andra om villkoren för trav- och galoppsporten och spelet i anslutning därtill.

Enligt ett regeringsbeslut med stöd av lotterilagen har ATG numera tillstånd att anordna vadhållning i samband med hästtävlingar. I beslutet anges de närmare villkor som gäller tillståndet, bl. a. om storleksordningarna av vinnarnas andel (65–80 % beroende på spelform). Vid sidan av lotteritillståndet för ATG finns förordningen (1984:354) om totalisatorvadhållning. Av denna framgår att riksskatteverket (RSV) är tillsynsmyndighet, att RSV utser särskilda kontrollanter och att RSV meddelar närmare föreskrifter för kontrollverksamheten. RSV har utfärdat ett vadhållningsreglemente.

ATG anordnar de s. k. rikstotospelen (V 65 och TRIO) medan lokala trav- och galoppsällskap bedriver banspel. Även de senare spelen bedrivs numera för ATG:s räkning och i bolagets namn.

Totalisatoromsättningen uppgick år 1984 till 3 273,9 milj. kr.

Som tidigare angetts utgick totalisatorskatt samma år med 324,2 milj. kr.

Vissa uttalanden i lotterilagens förarbeten

I proposition 1981/82:170 med förslag till lotterilag, m. m. behandlades bl. a. frågan om relationerna mellan å ena sidan de statliga lotterierna och totalisatorspelet, å andra sidan de ideella föreningarnas lotterier (s. 76–78). Föredragande statsrådet Björn Molin uttalade inledningsvis att han, liksom remissinstanserna i allmänhet gjort, anslöt sig till förslaget av lotteriutredningen att rätten att anordna lotterier med penningvinster liksom ditintills varit fallet i princip skulle vara förbehållen staten. Vidare anförde statsrådet följande:

Åtskilliga remissinstanser ansluter sig till utredningens uttalande att de statliga lotterierna och totalisatorspelet inte bör tillåtas att ytterligare breda ut sig på de ideella lotteriernas bekostnad. Flera remissinstanser anser dock att tillräckliga fakta inte har redovisats till stöd för några säkra slutsatser angående konkurrensen mellan olika typer av lotterier. Från flera håll anförts också att något direkt konkurrensförhållande inte föreligger mellan de statliga och de ideella lotterierna.

Även jag anser givetvis att de ideella föreningarna bör ges så goda förutsättningar som möjligt att själva finansiera sin verksamhet. Den reglering som jag förordar i det föregående bygger också på grundtanken att försöka åstadkomma sådana förutsättningar.

I propositionen togs härefter upp frågan hur de statliga lotterierna och totalisatorspelet kunde antas påverka de ideella lotterierna. Sedan föredragande statsrådet konstaterat att några säkra slutsatser angående konkurrensen och dess verkningar för olika lotterier inte kunde dras av den statistik som redovisats för åren 1975–1981, anförde föredragande statsrådet följande:

Utredningens ställningstagande bygger bl. a. på tesen att det finns en begränsad marknad för lotterier. Som jag tidigare (avsnitt 2.7.2.3) har anfört är också min uppfattning att man bör kunna utgå från att utrymmet för lotterier i viss mening är begränsat. I och för sig bör man därför också kunna utgå från att det råder en viss konkurrens mellan olika lotterier. Enligt min uppfattning kan man dock knappast göra gällande att det finns en gemensam marknad för lotterier som exempelvis skulle innebära att en ökning för ett lotteri måste medföra en motsvarande minskning för ett annat lotteri.

I det här sammanhanget är det väsentligt att erinra om de skillnader som föreligger mellan olika lotteriformer. Det förefaller sannolikt att olika lotteriformer attraherar olika grupper av deltagare. Totalisatorspelet torde exempelvis i huvudsak vända sig till en helt annan kundkrets än de traditionella lotterierna. Det finns inte anledning att räkna med att de som i dag besöker trav- och galoppbanor och deltar i totalisatorspel i någon nämnvärd grad skulle övergå till att delta i traditionella lotterier, om totalisatorspelet begränsades. Inte heller finns det anledning att räkna med att de som deltar i traditionella lotterier, som ofta är lokalt förankrade och bygger på ett personligt engagemang, i någon högre grad skulle övergå till andra lotteriformer där behållningen inte tillfaller ideella intressen, om de traditionella lotterierna begränsades. Man bör också hålla i åtanke att många deltar i ett lotteri huvudsakligen för att på ett enkelt sätt kunna lämna sitt bidrag till en viss typ av verksamhet som man finner skäl att stödja.

Bl. a. mot bakgrund av det nu anförda finns det enligt min mening inte tillräckligt underlag för ett påstående om att de statliga lotterierna och totalisatorspelet skulle ha brett ut sig på de ideella lotteriernas bekostnad.¹ Jag vill emellertid inte bestrida att de statliga lotterierna för många som är intresserade av lotterier och spel kan utgöra en större attraktion än de ideella lotterierna. Den framtida omfattningen och utformningen av de statliga lotterierna och totalisatorspelet bör därför vägas bl. a. mot intresset av att skapa så goda förutsättningar som möjligt för de ideella föreningarna att själva finansiera sin verksamhet. Det är emellertid samtidigt angeläget att de ideella föreningarna ges möjlighet att utveckla och förnya sitt produktutbud, exempelvis i fråga om kvaliteten på vinsterna och vinstplanernas uppbyggnad, och därmed på ett bättre sätt kunna hävda sig i konkurrensen med andra lotterier. Jag har i det förbigående strävat efter att försöka åstadkomma sådana möjligheter för föreningarna.

Riksdagsbehandling hösten 1984

I motioner, som behandlades i början av riksmötet 1984/85, framfördes bl. a. kritik mot lotterinämden av innehåll att lotterinämden skulle ha blivit ett byråkratiskt hinder för folkrörelserna och andra organisationer då det gäller deras lotteriverksamhet. Kulturutskottet anförde i sitt av riksdagen godkän-

Då det gäller att ta ställning till frågan om det är påkallat med något riksdagens initiativ för att få till stånd en allmän översyn av lagstiftningen med utgångspunkt i bl. a. de synpunkter som motionärerna anför, måste beaktas att lagstiftningen varit i kraft bara en kort tid eller mindre än två år. Detta talar enligt utskottets mening för att det ännu är för tidigt att göra en allmän översyn av lagstiftningen. Huruvida det kan finnas skäl att inom regeringskansliet göra en mera begränsad översyn av lagstiftningen med hänsyn till hitintills vunna erfarenheter av lagens tillämpning ankommer på regeringen att pröva. Utskottet, som förutsätter att man inom regeringskansliet nog följer lotterinämnadens verksamhet, anser att de här aktuella motionsyrkandena får anses besvarade med det anförda.

Lotteridragning i TV

Dragning i Lotto-raden sändes regelbundet i programserien Razzel i TV 1 under hösten 1984. Radionämnden fann att sändningen av hela dragningsproceduren – inte minst genom den framträdande plats som den givits i programmen – innebar ett otillbörligt gynnande av AB Tipstjänst, varigenom dessa inslag stred mot kravet på opartiskhet.

Som en effekt av nämndens beslut rörande Lotto-dragningen anmäldes sändningarna av det återkommande programmet Tipsextra i TV 1. Nämnden ansåg att programmen utformats så att de inneburit ett gynnande av AB Tipstjänst och AB Trav och Galopp. Enligt nämndens mening hade emellertid sändningen av fotbollsmatcherna och travloppen haft ett betydande nyhets- och informationsintresse, helt vid sidan om de spel som är knutna till matcherna och loppet. Gynnandet i fråga hade alltså uppvägs av de nämnda intressena, varför nämnden friade programmen.

I KrU 1984/85:1 behandlades med anledning av en motion Lotto-dragningen i Razzel.

Frågesvar i riksdagen

I svar den 7 februari 1985 på en enkel fråga om åtgärder för att stärka föreningslivets andel av lotterisektorn anförde statsrådet Bengt Göransson följande:

Under åren 1978–1983 har de statliga lotterierna i runda tal fördubblat sin omsättning. Under motsvarande tid har utvecklingen för bingospel inom föreningslivet inte varit lika gynnsam, medan rikslotterierna nästintill fördubblat sin omsättning.

Av dessa uppgifter framgår att föreningslotteriernas andel av lotterisektorn minskat. Detta har dock skett samtidigt som omsättningen totalt ökat mycket kraftigt. Det går därför inte att dra den slutsatsen att de statliga lotterierna haft en negativ påverkan på föreningslotterierna. Några omedelbara åtgärder för att öka föreningslotteriernas andel av sektorn synes därför inte vara påkallade.

Utvecklingen för föreningslotterierna varierar emellertid mellan olika föreningar. De politiska partiernas och nykterhetsrörelsens rikslotterier har ökat kraftigt, medan övriga ökat i ringa omfattning eller inte alls. Det finns

därför skäl att även i fortsättningen noga följa utvecklingen på lotterimarknaden. Dessutom finns inom folkrörelserna synpunkter på hur lotterier får ordnas och bedrivs. En skrivelse härom har också överlämnats till regeringen. Skrivelsen bereds f. n. inom regeringskansliet.

Bengt Göransson anförde i den efterföljande debatten bl. a. följande.

Jag vill gärna understryka att lotteriverksamheten, såsom den leds och ordnas inom ramen för lotterinämnadens verksamhet, syftar till att underlätta för föreningslivet. Lotterinämden skall ge organisationerna den service de behöver för att kunna bedriva en för föreningarna effektiv lotteriverksamhet. Nämden har alltså inte till uppgift att verka begränsande för föreningarna. Vi skall se till att lotterinämden får möjligheter att tillfredsställande utföra sina serviceuppgifter.

Remissyttranden

På hemställan av kulturutskottet har följande organ yttrat sig över motion 1018 yrkande 3, motion 1804 och motion 2482 yrkande 2, nämligen lotterinämden, Lottericentralen AB, Sveriges Riksidrottsförbund (RF) och IOGT-NTO-rörelsen.

Lotterinämden avstyrker motionsyrkandena i de delar som avser nämnden och bemöter punkt för punkt den kritik som framförs av motionärerna mot myndighetens verksamhet samt lämnar en utförlig statistik över såväl folkrörelsernas som de statliga lotteriernas utveckling under den senaste tioårsperioden.

Övriga remissorgan instämmer i allt väsentligt i de synpunkter och den kritik som framförts av motionärerna samt utvecklar i vissa avseenden närmare sina åsikter om hur folkrörelsernas lotterier bättre skall kunna hävda sig i den konkurrens som finns gentemot de statliga lotterierna. I RF:s och IOGT-NTO:s remissyttranden lämnas också vissa statistiska uppgifter, som närmare kommenteras.

Lotterinämden anför inledningsvis följande:

Lotterinämden genomförde under 1970-talet en sanering av bingomarknaden genom hård reglering som sedermera kunnat lättas.

Genom motiverade beslut i besvärsmål skapades klarhet kring lotterilagstiftningen. Vägledande rekommendationer underlättade beslutsfattande hos länsstyrelse och polismyndighet. Dessa rekommendationer har hejdat och reglerat kommersiellt utnyttjande av lotterier, framför allt serviceföretags medverkan. Nämden verkade för att ge allmänheten anständiga erbjudanden i fråga om kvalitet på lotter och vinster.

Nämnden skapade beträffande roulett- och kortspel samt automatspel regler för undvikande av sociala skadeverkningar.

Efter en redovisning för vissa synpunkter som lämnats av lotteriutredningen i betänkandet (SOU 1979:29) Lotterier och spel rörande lotterinämnadens verksamhet och uppgifter, anför myndigheten följande:

Från och med 1983 tillämpas 1982 års lotterilag varigenom lotterinämden gjordes permanent enligt lotteriutredningens förslag. Regeringens tillståndsgivning till rikslotterier delegerades till nämnden. Härigenom har en snabbare handläggning av rikslotteriansökningar erhållits.

Lotterinämnden har ambitionen att föreningslivets lotteriverksamhet skall utvecklas, att fler och mindre föreningar skall få lättare tillgång till såväl bingo- som lotterimarknad, att tillståndsmyndigheternas handläggning skall underlättas och att allmänheten skall skyddas.

Den kritik som lotteriregleringen i allmänhet utsatts för har sin grund i att föreningarnas önskemål om lotterier inte kan tillgodoses tillfullo. Detta beror huvudsakligen på lagens ändamålsbestämmelse och det förhållandet att marknadsutrymmet kräver fördelning mellan organisationerna i vad avser bingospel och lottförsäljning från fasta försäljningsställen. Detta förhållande kan inte ändras även om folkrörelserna finge ökat inflytande över tillståndsgivningen.

Lotterinämnden anser den kritik i övrigt som framförs i motionerna obestyrkt. I *bilaga 1* till betänkandet redovisas i detalj myndighetens bemötande av kritiken.

De statistiska uppgifter nämnden lämnat redovisas i viss utsträckning i *bilaga 3-6*.

Lottericentralen AB (LC) ansluter sig helt till motionärernas förslag och anför därvid bl. a. följande:

LC har under flera år känt och uttalat oro över utvecklingen på lotterimarknaden, vilken oro främst grundar sig på de statliga lotteriernas starka frammarsch på bekostnad av folkrörelselotterierna. Senare mätningar visar att den oro LC känner fortfarande är i högsta grad befogad.

LC:s strävan är inte att söka begränsa de statliga lotteriernas utveckling genom kvotering av lotterimarknaden. Oron över utvecklingen grundar sig fastmer på den ökande byråkrati som folkrörelserna tvingas arbeta under. En förenkling av tillståndsprövningen och förbättrade möjligheter att erbjuda lottköparna en attraktiv vinstplan skulle däremot ge folkrörelserna ökad konkurrenskraft gentemot de statliga lotterierna och därmed också förbättrad lönsamhet i de egna lotterierna.

Vidare anför LC att de regler lotterinämnden utfärdat om tillståndsprövningen och kontrollen av lotterier i vissa avseenden är detaljerade och röjer en misstro mot folkrörelsernas förmåga att driva lotterier på ett trovärdigt sätt. LC framhåller vidare bl. a. – under hänvisning till ett uttalande av statsrådet Bengt Göransson i riksdagen (se ovan s. 10) – att i nämndens åligganden särskilt skall inskrivas att lotterinämnden är ett serviceorgan åt tillståndshavarna och därvid har att tillse att lotterierna kan bedrivas på ett enkelt och effektivt sätt.

Också *IOGT-NTO-rörelsen* uttalar sin oro för utvecklingen på lotteriområdet. Den alltmer ökade konkurrensen från statliga spel och lotterier, samt den byråkrati som utvecklats kring tillståndsgivning och löpande kontroll är allvarliga hot mot folkrörelsernas överlevnad – detta samtidigt som stat och kommuner på annat sätt minskat stödet till folkrörelsernas arbete, anför det i remissyttrandet. Ett uttalande från lotteriutredningen 1979, om att statliga lotterier ej skulle tillåtas expandera på folkrörelsernas bekostnad, har på ett flagrant sätt frångåtts, anför det under hänvisning till statistiska uppgifter om utvecklingen av några olika spelformer i statlig och folkrörelseregi 1975–1984 (se *bilaga 2*). *IOGT-NTO* anför i anslutning till de statistiska uppgifterna bl. a. – med utgångspunkt i förhållandena 1979 – att folkrörelselotterierna i dag skulle haft ca 750 milj. kr. högre omsättning och

därmed haft 130–160 milj. kr. mer att satsa på sin verksamhet om de statliga lotterierna ej tillåts expandera på folkrörelselotteriernas bekostnad. IOGT-NTO anser att riksdag och regering omgående måste vidta åtgärder för att ge folkrörelserna möjlighet till en återhämtning av förlorade marknadsandelar för att därefter fastställa sådana ramar i lagstiftningen att konkurrenssituationen icke försämras för folkrörelserna.

I remissyttrandet lämnas följande synpunkter beträffande de konkreta krav som framställs i motionerna:

1. Ge folkrörelserna möjlighet att ha penningvinster i sina lotterier, i synnerhet som högvinster. Det saknas belägg för de åsikter som framförts i debatten att sociala skäl skulle betyda mer för folkrörelselotterier än för statens lotterier. Däremot får man en rättvisare konkurrenssituation genom att låta folk välja på om man vill spela på folkrörelsespel eller statligt lotto för att vinna t. ex. 100 000 kr. kontant.
2. Slopa vinstskatten på folkrörelselotterierna. Denna åtgärd ger möjlighet till bättre vinster och därmed attraktivare marknadsföring. För staten betyder denna skatteminskning endast några få miljoner, eftersom det är oss bekant att administrationen kring dessa skatter är så stor att nettot för statskassan nästan är försumbar.
3. Låt organisationerna pröva nya spelformer på samma sätt som staten fått starta upp Bellman, Lotto och Joker. Varulotteri och Bingo kan ej vara fastlåsta hur länge som helst i oförändrade regler och paragrafer.
4. Förenkla ansökningsförfarande, tillståndsgivning och kontroll. Låt riksorganisationer som är godkända som lotteriarrangörer få t. ex. 5-årstillstånd och låt dessa i sin tur ansvara för sina distriktsorganisationer och avdelningar. Detsamma gäller högsta och lägsta vinstvärden etc., där arrangören själv borde kunna göra den bästa marknadsbedömningen om vad här skall gälla för att försäljningen inom fastställda ramar skall fungera bäst och ge bästa resultat.
5. Minska även i övrigt detaljregleringen och kontrollen kring folkrörelselotterierna. Förutsatt att de som har hand om lotterierna inom folkrörelserna är lagliga medborgare som i likhet med vad som gäller för affärslivet sköter sina åligganden och inte är några fiffflare. Inom varje organisation finns ju dessutom intern kontroll och revision. Staten kan kräva auktoriserad revisor för kontrollen liksom lotteriansvarig för spelande riksorganisation. De otal exempel som finns på föreningar och organisationer som hittills stoppats i sin planering p. g. a. myndighetsåtgärder och nya regler får ej fortsätta att utvecklas.

I yttrandet anförs också att de statliga lotteriernas resurser till en ohämmad marknadsföring måste begränsas om folkrörelserna över huvud taget skall ha en chans att hävda sig. Gratisreklam som resultatgivning i TV, radio och tidningar m. m. måste också begränsas för de statliga lotterierna eller också ge samma service åt folkrörelserna.

Sveriges riksidrottsförbund (RF) hänvisar till att en folkrörelsegrupp bestående av representanter från idrottsrörelsen och IOGT-NTO-rörelsen i januari 1985 uppvakttat statsrådet Bengt Göransson för att uttrycka sin oro över utvecklingen på lotterimarknaden. Vid yttrandet fogas närmare information om uppvaktningen och i sammanhanget gjort uttalande av 15 riksorganisationer av folkrörelsekaraktär. I uttalandet krävs att regeringen vidtar kraftfulla åtgärder för att underlätta folkrörelsernas möjlighet att finansiera verksamheten bl. a. med medel från egna lotterier.

RF:s synpunkter i remissyttrandet ansluter nära till de synpunkter som i enlighet med den ovan lämnade redovisningen lämnats av IOGT-NTO-rörelsen. Därutöver framför RF samma synpunkter som LC om lotterinämnens uppgift att vara ett serviceorgan.

Utskottet

I betänkandet behandlas tre motioner – 1018 (s), 1804 (fp) och 2482 (c) – som främst avser frågor om folkrörelselotteriernas möjligheter att utvecklas och att hävda sig på marknaden gentemot de statliga lotterierna. I sammanhanget tas särskilt upp frågor om möjligheterna till en förenkling av myndighetskontrollen kring lotterierna.

Motionerna har i viss utsträckning remissbehandlats. Vidare har utskottet uppvaktats av Folkrörelsernas gemensamma arbetsgrupp för lotterifrågor, som representerar ett 25-tal folkrörelser.

I alla tre motionerna erinras inledningsvis om att de svenska folkrörelserna av hävd har bedrivit en samhällsnyttig verksamhet där man tagit till vara och utvecklat medborgarnas intresse för ett socialt engagemang till samhällets bästa. Denna synpunkt utvecklas närmare. Bl. a. framhålls att det är viktigt att folkrörelserna med alla sina frivilliga ledarkrafter och oegennyttiga arbete finns att tillgå.

Beträffande det närmare innehållet i yrkandena hänvisar utskottet dels till motionerna, dels till redovisningen i det föregående (s. 1) och i remissyttrandet av lotterinämden (*bilaga 1*).

Utskottet delar den uppfattning som kommer till uttryck i motionerna om värdet av folkrörelsernas insatser. I olika sammanhang har utskottet gett uttryck åt sin positiva syn på folkrörelsernas verksamhet. Dessa har haft och har fortfarande stor betydelse för vårt samhällsliv. Folkrörelsernas och föreningslivets arbete grundar sig på medlemmarnas egna insatser, och ett aktivt föreningsliv är en nödvändig förutsättning för att människorna skall bli mer delaktiga i det fortsatta samhällsbyggandet. Som framhålls i propositionen med förslag till lotterilag, m. m. bör de ideella föreningarna ges så goda förutsättningar som möjligt att själva finansiera sin verksamhet. En av inkomstkällorna för folkrörelserna är den lotteriverksamhet som de bedriver.

En av de huvudfrågor som tas upp av motionärerna är frågan om det finns skäl att genom lagstiftning eller på annat sätt förbättra folkrörelsernas konkurrenssituation gentemot de statliga lotterierna – de som för närvarande bedrivs av Svenska Penninglotteriet AB och Aktiebolaget Tipstjänst – och den därmed jämställda totalisatorverksamheten som bedrivs av AB Trav och Galopp. Det spørsmål som i första rummet aktualiserats härvidlag är om folkrörelserna skall få möjligheter att ha penningvinster i sina vinstplaner. Vid uppvaktningen av Folkrörelsernas arbetsgrupp har starkt understrukits att det är önskvärt att folkrörelsernas rikslotterier får ha högvinster av betydande storlek.

Utskottet vill för sin del erinra om att enligt den nuvarande lagstiftningen rätten att ordna lotterier med penningvinster i princip är förbehållen staten och att lagstiftningen trädde i kraft så sent som år 1983. I lagstiftningsärendet

anslöt sig föredragande statsrådet utan erinran från riksdagens sida till denna ståndpunkt som intagits av lotteriutredningen och bland remissinstanserna i allmänhet vunnit stöd. Utskottet är inte berett att nu ompröva det tidigare ställningstagandet i detta avseende.

Frågan om det kunde anses föreligga en egentlig konkurrenssituation mellan de statliga lotterierna och folkrörelselotterierna diskuterades ingående i propositionen med förslag till lotterilag, m. m. I sammanhanget anfördes bl. a.

att man bör kunna utgå från att utrymmet för lotterier i viss mening är begränsat,

att man därför i och för sig också bör kunna utgå från att det råder en viss konkurrens mellan olika lotterier,

att man dock knappast kan göra gällande att det finns en gemensam marknad för lotterier som exempelvis skulle innebära att en ökning för ett lotteri måste medföra en motsvarande minskning för ett annat lotteri,

att det förefaller sannolikt att olika lotteriformer attraherar olika grupper av deltagare,

att man bör hålla i åtanke att många deltar i ett lotteri huvudsakligen för att på ett enkelt sätt kunna lämna sitt bidrag till en viss typ av verksamhet som man finner skäl att stödja,

att den framtida omfattningen och utformningen av de statliga lotterierna och totalisatorspelet bör vägas bl. a. mot intresset av att skapa så goda förutsättningar som möjligt för de ideella föreningarna att själva finansiera sin verksamhet,

samt att det är angeläget att de ideella föreningarna ges möjlighet att utveckla och förnya sitt produktutbud, exempelvis i fråga om kvaliteten på vinsterna och vinstplanernas uppbyggnad, och därmed på ett bättre sätt kunna hävda sig i konkurrensen med andra lotterier.

Utskottet anser att det inte framkommit något i detta ärende som ger anledning till ett annat synsätt än det som sålunda i viss utsträckning redovisats. Det är visserligen riktigt att de statliga lotteriernas omsättning ökat väsentligt under senare år men även folkrörelselotteriernas omsättning har ökat, låt vara att det förekommer betydande variationer i ökningstakten mellan olika sådana lotterier. Det bör i sammanhanget påpekas att utredningen i ärendet också ger stöd för att det i praktiken kan uppstå konkurrens mellan lokala och centrala lotterier som ordnas inom en och samma folkrörelse, vilket kan leda till att det uppstår avsättningssvårigheter för lotterna i det centrala lotteriet.

Utskottet vill trots det anförda inte förneka att utvecklingen för folkrörelselotterierna och vad som i övrigt framkommit i detta ärende motiverar att man i skilda avseenden överväger på vad sätt förutsättningarna för sådana lotterier kan förbättras. Därvid bör särskilt olika förslag som aktualiserats i ärendet övervägas. I detta hänseende vill utskottet anföra följande.

Regeringen har i dagarna lagt fram en proposition om ändring i lagen om skatt på lotterivinster, som innebär bl. a. att skatt inte skall erläggas på vinst i varu- och tombolalotteri. Ett genomförande av detta förslag – som innebär ett minskat vinstskatteuttag med ca 17 milj. kr. per år – kan bedömas öka folkrörelsernas konkurrenskraft. Härtill kommer de administrativa vinster som uppstår.

Enligt lotteriförordningen utgår avgifter för vissa bevis om tillstånd enligt lotterilagen. Avgift utgår, i vissa fall med 600 kr. och i andra med 200 kr.

Utskottet har inhämtat att lotterinämnden i en framställning till regeringen tidigare i år har hemställt att riksrevisionsverket får i uppdrag att i samråd med lotterinämnden utarbeta förslag till ändring av lotteriförordningen. Bakgrunden till framställningen är bl. a. den kritik som framförts mot tillämpningen av avgiftsreglerna. Regeringen har ännu inte tagit ställning till framställningen.

Lotterinämnden har möjlighet att i fråga om rikslotterier medge att vinster får utgöras av värdepapper. Av lotterinämndens yttrande framgår att nämnden tillåtit att ca 20 % av vinstvärdet får utgöras av premieobligationer. Även om det inte ankommer på utskottet att genom tolkning av tidigare antagen lag ge uttryck åt någon uppfattning om hur stor del av vinstvärdet som får utgöras av värdepapper, kan konstateras att lagstiftningen torde ge visst utrymme för en ökning av den angivna procentsatsen. Om premieobligationer eller andra värdepapper i ökad utsträckning tillåts som vinster, skulle detta sannolikt öka folkrörelselotteriernas attraktivitet.

Såväl i motionerna som under remissbehandlingen och vid uppvaktingen har stark kritik framförts av innehåll i huvudsak att regelsystemet på lotteriområdet, särskilt det som utformats av lotterinämnden, är onödigt detaljerat, att det administrativa förfarandet vid tillståndsgivningen är alltför byråkratiskt – bl. a. har folkrörelserna alltför litet inflytande vid tillståndsgivningen – samt att de krav som ställs på utbetalningsrutinerna borde kunna förenklas.

Lotterinämnden har i sitt remissyttrande utförligt bemött den framförda kritiken. Därvid har nämnden bl. a. framhållit att den offentliga kontrollen av lotterier är av betydelse för att bevara allmänhetens förtroende för föreningslivets lotterier. Beträffande innehållet i övrigt i remissyttrandet hänvisar utskottet till detta.

Utskottet vill erinra om att det i den proposition, som ligger till grund för den nuvarande lagstiftningen, underströks vikten av att reglerna rörande lotterier utformas så att de inte innebär eller kan leda till mer långtgående inskränkningar för lotterianordnarna eller dem som bistår lotterianordnarna än som verkligen är nödvändiga för att man på ett effektivt sätt skall kunna uppnå syftena med regleringen. Den får inte heller medföra onödigt betungande eller krångliga rutiner. Således måste eftersträvas regler som förenar effektivitet med administrativ enkelhet, anfördes det i propositionen.

Vad som sålunda uttalades i lagstiftningsärendet gäller fortfarande fullt ut. Utskottet vill därför understryka vikten av att folkrörelserna och andra organisationer inte möts av onödiga byråkratiska hinder i här aktuellt avseende eller att eljest omotiverade regler uppställs. I detta sammanhang bör, med hänsyn till vad som anförts vid remissbehandlingen, understrykas att det är självklart att det ankommer på lotterinämnden att inom ramen för sina resurser ge folkrörelserna god service. Samtidigt vill utskottet – mot bakgrund av vad lotterinämnden anført – framhålla att det inte är möjligt att inom ramen för detta riksdagsärende avgöra om eller i vad mån den

framförda kritiken i sina enskildheter är befogad. Utskottet utgår från att lotterinämnden lika väl som polismyndigheter och länsstyrelser strävar efter att leva upp till vad som i enlighet med det sagda uttalades i lagstiftningsärendet. Lotterinämndens yttrande visar enligt utskottets mening att det hos nämnden finns en beredvillighet att fortlöpande ompröva bl. a. behovet av kontroll av lotterierna i den mån de intressen nämnden har att bevaka inte därigenom eftersätts. Nämnden har sålunda ställt sig positiv till att under vissa förutsättningar sänka kravet på kontroll av utbetalningarna i rikslotterier.

Då det gäller lagstiftningen, som utgör ramen för lotterinämndens och övriga myndigheters handläggning av lotteriärenden, finns skäl erinra om att riksdagen efter förslag av regeringen redan under första året av lagens giltighetstid beslutat om vissa förenklingar i systemet.

Vid ställningstagande till frågan om det nu är påkallat med något riksdagens initiativ för att få till stånd en allmän översyn av lagstiftningen med utgångspunkt i bl. a. den kritik som framförts i detta ärende måste beaktas att lagstiftningen varit i kraft mindre än tre år. Detta talar för att det ännu är för tidigt att göra en allmän översyn i nämnda hänseende. Utskottet framhöll förra året (KrU 1984/85:1) att det ankommer på regeringen att pröva om det kan finnas skäl att inom regeringskansliet göra en mer begränsad översyn av lagstiftningen med hänsyn till hitintills vunna erfarenheter av lagens tillämpning. Detta gäller fortfarande. De i ärendet framkomna synpunkterna är ägnade att bredda underlaget för en sådan prövning. Det får också förutsättas att resultatet av arbetet inom Folkkrörelsernas gemensamma arbetsgrupp för lotterifrågor blir av värde härvidlag.

Utskottet anser med hänvisning till det anförda att motionerna inte bör föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motionerna 1984/85:1018, 1984/85:1804 och 1984/85:2482.

Stockholm den 5 november 1985

På kulturutskottets vägnar

Ingrid Sundberg

Närvarande: Ingrid Sundberg (m), Ing-Marie Hansson (s), Catarina Rönung (s), Maja Bäckström (s), Karl Boo (c), Berit Oscarsson (s), Lars Ahlmark (m), Anders Nilsson (s), Sylvia Pettersson (s), Margareta Mörck (fp), Torgny Larsson (s), Kerstin Göthberg (c), Alexander Chrisopoulos (vpk), Margareta Fogelberg (fp) och Håkan Stjernlöf (m).

Ingrid Sundberg (m), Karl Boo (c), Lars Ahlmark (m), Margareta Mörck (fp), Kerstin Göthberg (c), Margareta Fogelberg (fp) och Håkan Stjernlöf (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 15 börjar "Regeringen har" och på s. 17 slutar "riksdagens åtgärd" bort ha följande lydelse:

Marginella förbättringar torde kunna åstadkommas för folkrörelserna genom ett slopande av vinstskatten i varu- och tombolalotterier liksom genom en översyn av avgiftsreglerna i lotteriförordningen.

Utskottet vill också framhålla att lagstiftningen torde ge lotterinämden visst utrymme för att vid tillståndsgivningen beträffande rikslotterier tillåta en ökning av andelen vinster, som får utgöras av värdepapper. Om premieobligationer eller andra värdepapper i ökad utsträckning tillåts som vinster, skulle detta sannolikt öka folkrörelselotteriernas attraktivitet.

Såväl i motionerna som under remissbehandlingen och vid uppvaktningen har stark kritik framförts av innehåll i huvudsak att regelsystemet på lotteriområdet, särskilt det som utformats av lotterinämden, är onödigt detaljerat, att det administrativa förfarandet vid tillståndsgivningen är alltför byråkratiskt – bl. a. har folkrörelserna alltför litet inflytande vid tillståndsgivningen – samt att de krav som ställs på utbetalningsrutinerna borde kunna förenklas.

Utskottet vill erinra om att det i den proposition som ligger till grund för den nuvarande lagstiftningen underströks vikten av att reglerna rörande lotterier utformas så att de inte innebär eller kan leda till mer långtgående inskränkningar för lotterianordnarna eller dem som bistår lotterianordnarna än som verkligen är nödvändiga för att man på ett effektivt sätt skall kunna uppnå syftena med regleringen. Den får inte heller medföra onödigt betungande eller krångliga rutiner. Således måste eftersträvas regler som förenar effektivitet med administrativ enkelhet, anfördes det i propositionen.

Utskottet anser sammanfattningsvis att den utförliga beredningen av ärendet inom utskottet visar att de tillämpande myndigheterna inte förmått leva upp till dessa uttalanden vid lagstiftningens tillkomst. Om eller i vad mån detta beror på innehållet i lagstiftningen eller har andra orsaker kan man inte göra något generellt uttalande om. Med hänsyn till den stora vikten av att folkrörelserna får verka under goda förhållanden och i sitt arbete inte onödigtvis bör belastas av byråkratiska hinder från samhällets sida är det uppenbart att i här aktuellt avseende åtgärder måste vidtas för att folkrörelsernas lotteriverksamhet skall kunna utvecklas.

Enligt utskottets mening är det nödvändigt att lagen snarast blir föremål för översyn. Vid översynen måste särskild uppmärksamhet ägnas åt den kritik som kommit fram i detta ärende. Som delvis tidigare framgått har från folkrörelsehåll kritiken varit särskilt stark mot omfattningen av de regler som utfärdats av lotterinämden och detaljrikedomen i dessa liksom mot myndighetens alltför omfattande byråkrati i tillståndsärenden och mot att nämnden ställt upp alltför långtgående krav på kontroll av utbetalningarna i rikslotterier.

Vid den av utskottet sålunda förordade översynen bör en kartläggning göras av lotterilagens hittillsvarande tillämpning. På grundval av denna kartläggning bör prövas i vad mån det är nödvändigt med lagändringar. Syftet med översynen bör vara att det i lagen eller i tillämpningsföreskrifterna till denna inte skall ställas upp onödiga byråkratiska hinder för folkrörelserna i deras lotteriverksamhet. Med hänsyn till de mindre goda erfarenheterna av den nuvarande lagens tillämpning är det nödvändigt att för framtiden klara riktlinjer för tillståndsgivningen och kontrollen i övrigt skapas. Översynen bör självfallet ske i nära samverkan med folkrörelserna.

Vad utskottet sålunda med anledning av motionerna anfört om en översyn av lotterilagen bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

att riksdagen med anledning av motionerna 1984/85:1018, 1984/85:1804 och 1984/85:2482 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om en översyn av lotterilagen.

I motionerna sägs att en *byråkratisering har skett* av tillståndsgivningen och kontroll framför allt av lotterinämndens tillståndsgivning.

Byråkratin kring tillståndsgivningen har enligt lotterinämndens mening minskat, sedan nämnden övertagit tillståndsgivningen. Handläggningstiderna har avsevärt minskat.

Den löpande kontrollen över lotterier som påtalas i motion 1804 är nödvändig för att inge allmänheten förtroende och skydda lottköparen. Denna har inte möjligheter att själv kontrollera erbjudandet i ett lotteri. Löpande kontroll av rikslotterier har endast ändrats på så sätt att den i avseende på blandningsförfarandet, vilket var mycket dyrbart förr, har förenklats sedan lotterinämnden övertog tillståndsgivningen från regeringen. Utan närvaro av offentlig kontroll skulle allmänhetens förtroende för föreningslivets lotterier minska. Lottköparen skulle då i större utsträckning välja de statliga lotterierna, som ju står under rigorös myndighetskontroll.

En flora av regler påstås i motion 1804 försvåra folkrörelsernas möjligheter att få lotteritillstånd. Mycket komplicerade regler har onekligen funnits. Sådana var t. ex. lotterinämndens regler för bingospel (KFS 1979:18). Dessa regler var nödvändiga för att på 1970-talet sanera bingospelet i Sverige. Spelet var då ibland socialt vådligt och kriminellt. Folkrörelsernas försök att ta hand om spelet slutade i en stor konkurs i Riksförbundsbingo. En sanering av spelet har nu skett och nämnden har därför kunnat avsevärt minska regleringen. Bingospel fordrar dock en ständig övervakning från myndigheterna. På motsvarande sätt söker nämnden förenkla även andra av nämndens författningar. Det bör emellertid påminnas om det dilemma som finns mellan kraven på förenklingar och de krav på preciseringar som reses av skäl som angår rättssäkerhet och enhetlig praxis i riket. Emot de senare kraven ställs åter krav på effektivitet i förvaltning samt krav på utrymme för lokal och regional anpassning av tillståndsprövningen.

I florans av regler som beklagats i motionerna kan möjligen den av lotterinämnden utgivna praxissamlingen innefattas. Den utges för att vägleda tillståndsmyndigheter och allmänhet vid ansökan om lotteritillstånd. Den upptar ett mycket stort antal principiella avgöranden av nämnden i sista instans. Lotterinämnden fullföljer i dessa avgöranden vad riksdagen beslutat med anledning av proposition 1981/82:170.

Nämndens praxis är något liberalare än vad som direkt kan uttolkas ur propositionen. Bl. a. har lotterinämnden befriat företagsanknutna konstklubbar från tillståndsplikt.

I anledning av den kritik som tidigare anförts angående byråkrati och stor regelflora inbjöd lotterinämnden de i motion 1804 upptagna folkrörelserna till ett möte i Mariefred i september 1984. Dessutom deltog Statens ungdomsråd, Riksförbundet för utvecklingsstörda barn, ungdomar och vuxna samt representanter för de politiska partier som har erfarenhet av anordnande av rikslotterier. Nämnden begärde vid detta tillfälle att få preciserat vad som upplevdes som byråkrati och alltför omfattande reglering. Några sådana preciseringar har ej framförts till lotterinämnden.

De organisationer som står bakom uttalandet i motion 1804 och som sökt

tillstånd har hittills beviljats tillstånd till lotteri. Vad som kan verka försvårande vid anordnande av ett folkrörelselotteri är kravet att lottförsäljningen huvudsakligen skall ske genom tillståndshavarens försorg och till denna anslutna organisationer. I regeringens och lotterinämnens tillstånd till rikslotteri har genomgående detta villkor föreskrivits. Undantag har endast gjorts för vissa handikapporganisationer. Detta villkor, som lotterinämden anser vara väl ägnat att hindra kommersiella mellanhänder på föreningslivets lotterimarknad, härrör från regeringens praxis. Lotterinämden är väl medveten om att vissa riksorganisationer har svårt att få sina lokala organisationers hjälp i försäljningen men detta kan inte få medföra engagemang av kommersiella mellanhänder.

Nämnden har inte hindrat nya *marknadsföringsformer* t. ex. flera vinstchanser på samma lott, premier och rabatter. Lotterinämden tillåter dock inte vilka marknadsföringsmetoder som helst. Lotterinämden tillåter således inte lotterier som strider mot marknadsföringslagen. Lotterinämden tillåter inte heller lotteriformer som kan anses hota andra folkrörelseslotterier. Lotterinämden är också noga med att lottköparen skall veta vad han gynnar för ändamål och har därför haft anledning att följa upp att marknadsföringen bedrivs på ett från allmän synpunkt lämpligt sätt.

I motion 1804 talas om en omfattande *pappersexercis*. Följande handlingar krävs för ansökan om tillstånd till lotteri:

1. Ansökan innehållande uppgifter om lotteriets omslutning och uppläggning.
2. Protokollsutdrag eller fotokopia på styrelseprotokoll som utvisar att styrelsen beslutat att anordna lotteriet och att styrelsen beslutat utse en lotteriföreståndare att företräda organisationen.
3. Ekonomisk plan för lotteriet. Därmed avses en enkel budget.
4. Preliminär vinstplan.
5. Verksamhetsberättelse för föreningen inkl. ekonomisk berättelse.

För nytillkomna föreningar krävs därutöver stadgar för att myndigheten skall kunna bedöma om föreningen enligt lotterilagen skall kunna få lotterier eller inte. För rikslotterier kräver dessutom kontrollmyndigheten – länsstyrelsen – att en lotteristyrelse tillsätts och att styrelseledamöterna bekräftar sitt ansvar för lotteriet genom personliga underskrifter. Lotterinämden anser detta i högsta grad påkallat så att den anordnande organisationen påminns om sitt ansvar för lotteriverksamheten och för de anlitade serviceföretagens agerande.

I motion 1804 framföres att *riksorganisationer* som är godkända som anordnare av lotterier *inte skall behöva göra ny ansökan varje år*. Tillståndsmyndigheten skall enligt 12 § lotterilagen vid prövningen bestämma en rimlig volym och försäljningstid för lotteriet. Lotterinämden bedömer också om den tänkta försäljningsorganisationen kan klara av att försälja det sökta lotteriet och försöker verka för att kommersiella intressenter hålls borta från lotterimarknaden. Nämnden tillvaratar i allra första hand föreningslivets och allmänhetens intressen. De av nämnden resp. länsstyrelsen tillsatta kontrollanterna tillvaratar allmänhetens intressen vid utformning av lotteriernas marknadsföring. Vidare granskar och godkänner kontrollanterna vinstpla-

nen och värderar de enskilda vinsterna. Dessa kontrollanter är allmänhetens företrädare i en verksamhet som är svår att bedöma och värdera från allmänhetens sida. Lotterier på den lokala nivån med presentkortsvinster kan till viss del kontrolleras av allmänheten men det är mycket svårare när det gäller rikslotterier med varuvinster. Även de största och mest seriösa anordnarna för ibland fram idéer om lotterier som är omöjliga att godta med beaktande av allmänhetens intressen. Vidare är det så att föreningarnas verksamhet och räkenskaper stäms av årsvis. Det är naturligt att anknyta myndighetsutövning till dessa perioder. Dessutom behövs en uppföljning så att lotterier med dålig behållning inte belastar lotterimarknaden. Tillståndsprövning lotteri för lotteri kan därför inte undvaras.

Det krävs i motion 1804 vidare att *utbetalningsrutinerna* i rikslotterier skall förenklas. I ett rikslotteri är det fråga om stora belopp, i vissa fall flera miljoner, som disponeras av lotteriföreståndaren. Därför krävde redan regeringen attest av kontrollant för alla uttag från lotteriets konto. De som skyddas är dels allmänheten, genom att vinstköpen säkerställs, dels den ideella föreningen. Attest av utbetalningar är ju regel i företag och föreningsliv. Några klagomål på nu gällande betalningsrutiner har ej framförts till lotterinämden.

Under förutsättning att en tillståndshavande förening själv bedriver lotteriverksamheten och att organisationen har en tillfredsställande egen internkontroll över den fortlöpande lotteriverksamheten så att allmänheten och föreningen blir skyddad kan lotterinämden tänka sig släppa kravet på kontrollants attest av utbetalning. Detta kräver ingen lagändring och har i något fall redan skett (Stiftelsen Litteraturfrämjandet).

Kritik framförs i motion 1804 över att lotterinämden fastställer *lägsta vinstvärde*. Nämndens regler om minsta tillåtna vinst i rikslotteri är motiverade av hänsyn till allmänhetens intresse av kvalitet på vinsterna.

Vidare menar motionärerna att användandet av *premieobligationer* borde vara fritt eller åtminstone valfritt upp till 50 % av vinstvärdet. Lotterinämden har vid fastställandet av andelen premieobligationer till ca 20 % av vinstvärdet beaktat 12 § lotterilagen och dess specialmotivering. (Prop. 1981/82:170 s. 126). Det bör i sammanhanget uppmärksammas att varuvinster har den fördelen att det utgår höga rabatter på vissa vinster. I flera lotterier utgör varurabatterna en stor del av lotteriets avkastning. *De ökade kostnaderna för tillståndsgivningen* som omtalas i motion 2482 beror på lotteriförordningen (SFS 1982:1012) som är utfärdad av regeringen. Lotterinämden har hos regeringen begärt att regeringen lämnar ett uppdrag till riksrevisionsverket att utarbeta förslag till ändring av lotteriförordningen i samråd med lotterinämden (skrivelse 1985-02-08). Beträffande kostnaderna för kontroll av rikslotterier har lotterinämden kraftigt minskat dessa genom godkännande av moderna tryckmetoder och annan kontroll av dessa.

I motionerna 1018 och 2482 föreslås att *folkrörelserna får större inflytande* över tillståndsgivningen. Om därmed menas att riksorganisationerna själva vill ta över fördelningen av lotterier inom en marknadsdel vill lotterinämden framhålla följande. I inget land tillåts lotteriverksamhet utan myndighetsmedverkan. Lotteri är nämligen inte en verksamhet där erbjudandet kan vägas mot insatsen. Köpare och säljare är inte jämspelta parter. Lotteri är

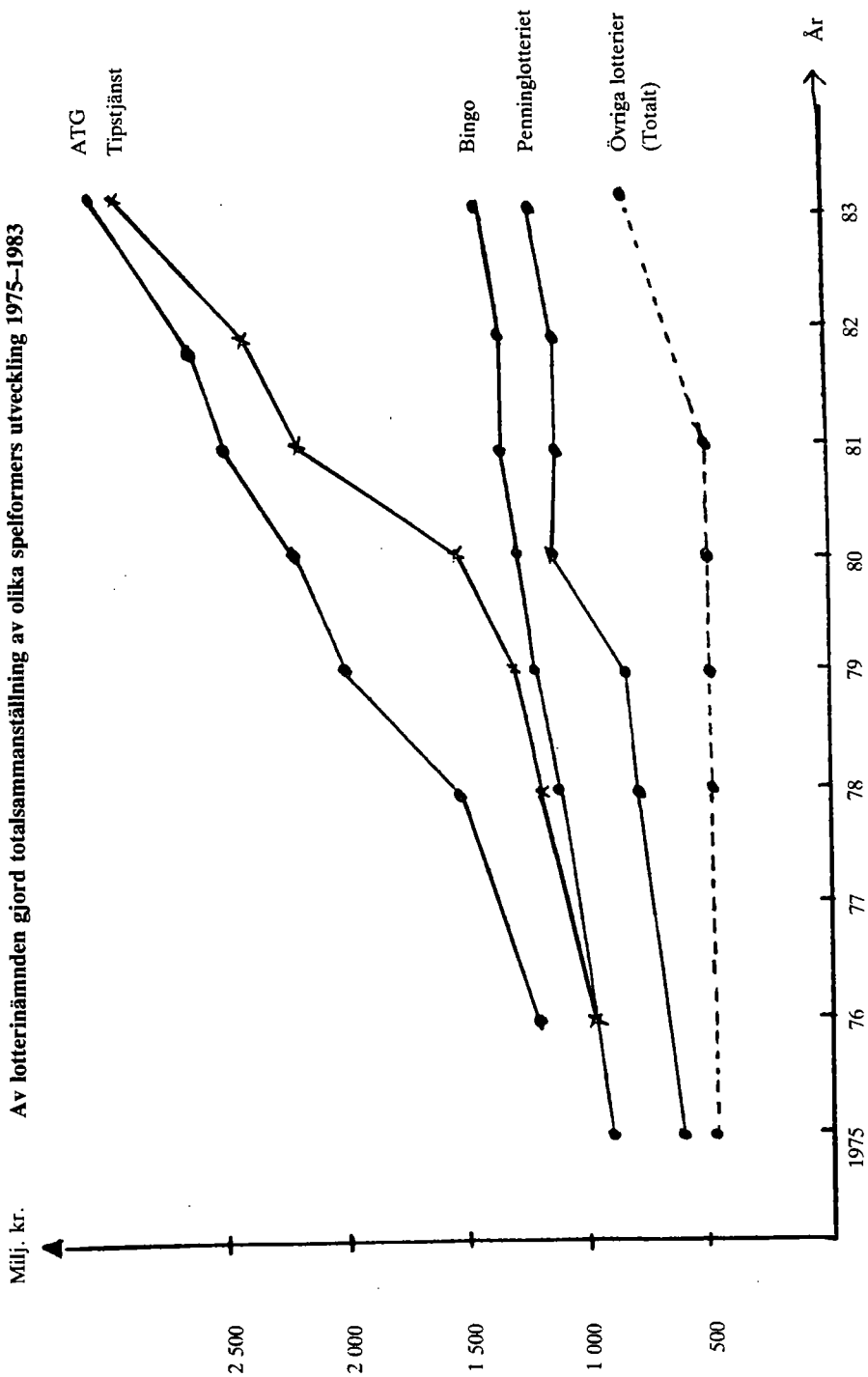
över huvud taget inte en näringsverksamhet. Myndighetsmedverkan är en förutsättning för allmänhetens förtroende för lotteriverksamhet och därmed av största betydelse för lotterimarknaden. Nämnden bedömer också att flera riksorganisationer inte har en uppbyggnad som gör den lämpad för en fördelningsfunktion.

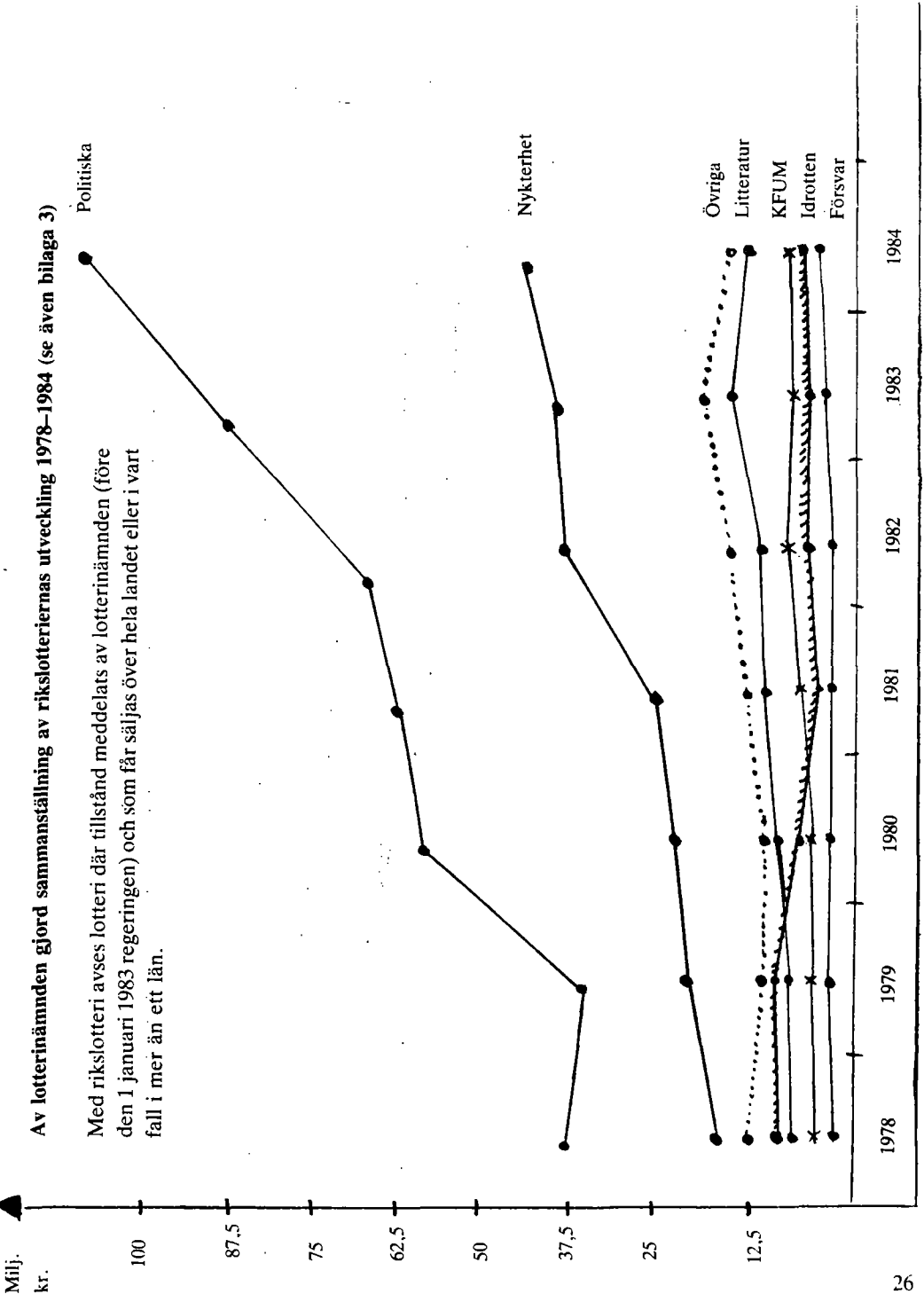
Beträffande möjligheter att starta *nya spelformer* som föreslås i motionerna 1018 och 2482 så framhöll lotterinämnden vid det omtalade mötet i Mariefred för riksorganisationernas representanter att dessa borde undersöka möjligheterna att få ta över den spelverksamhet som bedrivs till förmån för kommersiella intressen på förströelse- och varuutbetalningsautomater samt roulett-, kort- och tärningsspel. Sådan verksamhet kan i stället ge ett bidrag till föreningslivets finansiering. Denna spelverksamhet bör också av andra skäl överföras till det ideella föreningslivet. I Sverige är ju huvudprincipen av hävd att behållningen av lotterier och spel skall tillfalla antingen staten eller olika allmännyttiga eller ideella ändamål. Undantagen härifrån är av sent datum och avser just förströelse- och varuutbetalningsautomater samt roulett-, kort- och tärningsspel där det av slentrian accepterats att allmänhetens spelbenägenhet används för att gynna privata vinstintressen. Det kan i sammanhanget påpekas att de offentliga penningautomatföreningarna i Finland som har monopol på nämnda spel tillför allmännyttiga ändamål ca 250–300 miljoner mark årligen. Lotterinämnden har vid upprepade tillfällen i yttrande till regeringen framhållit denna möjlighet för att ge det ideella föreningslivet ökad finansiering och för att komma till rätta med det omfattande illegala spelet på förströelseautomater.

Sammanställning över omsättning och utvecklingstendenser på några olika spelformer i statlig- och folkrorelseregi 1975-1984 (redovisad i remissyttranden av RF och IOGT-NTO).

År	Statliga lotterier. Omsättning i milj. kr.				Folkrorelselotterier d:o							
	Index	Penning- lotteriet	Tips/ Lotto	V-65 Övriga totospel	Summa	%	Varu- lotterier	Bingo	Summa	%	Summa Totalt	
1975	100	554	796	142	868	2 360	66,2	365	838	1 203	33,8	3 563
1979		811	1 171	643	1 346	3 971	71,3	480	1 115	1 595	28,7	5 566
Indextal i förhållande till 1975	159	146	147	452	156	168		131	133	132		
1984		1 387	3 280	1 131	2 143	7 941	78,7	651	1 500	2 151	21,3	10 093
Indextal i förhållande till 1975	256	250	412	795	247	336		178	179	179		

Av lotterinämnden gjord totalsammanställning av olika spelformers utveckling 1975-1983

Av lotterinämden gjord sammanställning av rikslotteriernas utveckling 1978-1984 (totalt)
Beviljad omslutning i miljoner kronor (faktisk försäljning)

Lotterier	1978		1979		1980		1981		1982		1983		1984	
	T	F	T	F	T	F	T	F	T	F	T	F	T	F
Politiska	38,6	37,8	37,3	34,5	59,8	47,4	67,9	64,6	74,5		96,2		111,4	
Nytkerhet (IOGT, MHF) ..	19,4	18,4	21,3	19,8	23,3	21,7	26,6	25,3	43,5		43,1		47,3	
KFUM	4,5	4,0	5,0	4,9	5,5	5,1	6,5	5,4	10,0	4,8	8,0	4,5	8,0	
Försvar	1,6	1,1	1,6	1,2	1,8	1,3	1,8	1,5	1,8	1,6	3,0		3,2	
Litteratur	7,0	7,0	8,0	7,2	10,0	7,0	11,0	9,6	11,0	10,6	17,0		12,0	
DHR	1,5	1,1	1,5	1,4	1,5	1,3	1,5	1,4	1,8	1,7	1,9	1,7	2,0	
Idrotten	7,8	5,2	7,7	5,0	5,8	4,3	3,6	3,1	3,9	3,3	4,3		5,5	
Övriga	13,5		12,4		10,6		12,7		16,6		19,5		15,7	
Totalt	93,9		94,5		118,3		131,6		163,1		193,0		204,2	

T = Meddelat tillståndsbelopp

F = Faktisk försäljning

Av lotterinämnden lämnade uppgifter om utvecklingen av lokala och regionala lotterier och av bingospel

Länsstyrelselotterier

År 1975 meddelade länsstyrelserna tillstånd till lotterier med ett totalt insatsbelopp av 75 milj. kr., vilket året efter ökat till 83 milj. kr. Därefter finns inte någon uppgift om hur utvecklingen varit fram till år 1983. För år 1983 har länsstyrelserna lämnat underlag för beräkning av omsättningen av lotterier meddelade enligt 11 § lotterilagen.

1983 uppgick tillståndsbeloppet till 251 milj. kr.

Polislotterier

Enligt lotteriutredningens betänkande SOU 1979:29 var omsättning av de lotterier som anmälts till polisen (§ 2) samt de som polisen givit tillstånd till (§ 3 a) ca 285 milj. kr. under år 1975. Anmälninglotterier enligt 2 § hade då beräknats ha en genomsnittlig omsättning av 1 000 kr.

För år 1983 har polismyndigheterna totalt meddelat 19 425 tillstånd. För att få fram omslutningen av dessa tillstånd, som vart och ett omfattar en högsta omsättning på 30 000 kr. per tolv månadersperiod, har uppskattats ett genomsnittligt utnyttjat omsättningsbelopp om 20 000 kr.

Total omsättning för § 14-lotterier under år 1983 blir då 388 milj. kr. dvs. en ökning med ca 36 % från år 1975 till 1983.

Huruvida ökningen har skett successivt genom åren är vanskligt att göra en bedömning av. Här måste beaktas att den nya lotterilag som trädde i kraft den 1 januari 1983 kan ha haft viss betydelse för tillståndsgivningen. Dels kan nya organisationer ha fått möjlighet att komma in på lotterimarknaden, dels kan en viss "stormning" av ansökningar ha skett under år 1983 i och med att rutinerna för tillståndsgivningen förändrades.

Utanför statistiken faller de tillståndsfria s. k. § 17-lotterierna liksom de illegala lotterierna. Omfattningen av § 17-lotterierna är svår att bedöma men den torde vara av ganska liten betydelse. Då omsätter sannolikt de illegala lotterierna betydligt mera där enligt personer och företag som är verksamma i lotteribranschen låtit förstå att ca 90 % av alla s. k. symbollotter som levererats är avsedda för illegala lotterier.

Bingospel

Omsättningen 1975 var 838 milj. kr., då är alla slag av bingospel inräknade. (Ej den s. k. motionsbingon som är en form av lotteri).

1983 hade omsättningen ökat till 1 350 milj. kr. med ca 60 %. Ökningen har under de senare åren (1979–1983) tenderat att bli mindre och följer inte längre inflationens takt, vilket var fallet under 1970-talet. Detta får till följd att lönsamheten i bingospelet är svår att upprätthålla.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Motioner	
Yrkanden	1
Motiveringar	2
Lotterilagstiftningen, m. m.	
Allmänt	2
Lagändringar år 1983	3
Lotterier med penningvinster	3
Traditionella lotterier, bingospel	3
S. k. frisektor-lotterier	4
Vissa bingospel	4
Tillställningslotterier	4
Övriga lotterier	5
Lotterinämnden, m. m.	5
Lagen (1928:376) om skatt på lotterivinster	6
Lagen (1984:351) om totalisatorskatt	6
Lagen (1972:820) om skatt på spel	6
Avgifter enligt lotteriförordningen (1982:1012)	7
Svenska Penninglotteriet AB	7
Aktiebolaget Tipstjänst	7
AB Trav och Galopp (ATG)	8
Vissa uttalanden i lotterilagens förarbeten	8
Riksdagsbehandling hösten 1984	9
Lotteridragning i TV	10
Frågesvar i riksdagen	10
Remissyttranden	11
Utskottet	14
Reservation (m, c, fp)	18
 Bilagor	
1 Lotterinämndens bemötande av i motionerna framförd kritik, m. m.	20
2 Sammanställning över omsättning och utvecklingstendenser på några olika spelformer i statlig och folkrörelseregi 1975–1984 ...	24
3 Av lotterinämnden gjord totalsammanställning av olika spelfor- mers utveckling 1975–1983	25
4 Av lotterinämnden gjord sammanställning av rikslotteriernas utveckling 1978–1984 (diagram)	26
5 Av lotterinämnden gjord sammanställning av rikslotteriernas utveckling 1978–1984 (totalt)	27
6 Av lotterinämnden lämnade uppgifter om utvecklingen av lokala och regionala lotterier och av bingospel	28

